



ВІСНИК

ВДУВС

імені Е.О. Дідоренка

2'2008

ВІСНИК

Луганського
державного університету
внутрішніх справ
імені Е.О. Дідоренка

Науково-теоретичний журнал

Випуск № 2

Луганськ
2008

ЗМІСТ

ДО УВАГИ АВТОРІВ	3
------------------------	---

Розділ I. ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ
ДЕРЖАВИ І ПРАВА

Сворах С.Д. Роль давньоруських міст у формуванні народоладдя та його трансформації в Кислоруську державу	5
Медведев Ю.Л. Питання реформування міського самоврядування в програмах перших українських партій на початку ХХ ст.	12
Дубко Ю.В. Від масового безладдя до революції (лютий 1917)	18
Коваленко С.В. Правова форма розвитку міжнародного співробітництва в галузі авторського права	23
Кравцов А.С. Філософсько-правовий аспект вчення про принципи та їх значення для адміністративного права України	30

Розділ II. ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ
ЗАСТОСУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА

Луценко Ю.В. Нормативне врегулювання морально-етичних засад ОРД як крок до розбудови правової держави	40
Афанасьєв К.К., Письменський Є.О., Галкін Р.П. Пропозиції Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка щодо посилення відповідальності за кишенькові та дрібні крадіжки	45
Никифоров В.Ю. Криминологические аспекты понятия преступной организации	51
Шаповалова О.В. Конкретизація в господарському законодавстві права на розвиток суспільства	56
Анохина Л.С. Некоторые теоретико-правовые аспекты характеристики взяточничества	62

Гапогченко Г.М. Порухення кримінальної справи щодо певної особи: крок до демократії чи повернення в минуле?	66
Поджаренко К.Є. Характеристика та розвиток законодавства України, що охороняє інтелектуальну власність	72
Мовчан Р.О. Суспільна небезпека діяння як основний принцип криміналізації самовільного зайняття земельної ділянки та самовільного будівництва	81
Юшина Ю.В. Объект посягательств против интересов правосудия на этапе рассмотрения заявлений и сообщений о преступлениях	92

Розділ III. ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ,
АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА,
АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Венедіктов С.В. Деривати як один із напрямків стимулювання ефективної професійної діяльності працівників	108
Гостєв В.В. Організаційно-правове забезпечення реалізації основних функцій управління в ОВС	112
Ростовська К.В. Адміністративна відповідальність іноземців та осіб без громадянства за порушення режиму перебування в Україні	119

Розділ IV. ПРОБЛЕМИ ЦИВІЛЬНОГО,
ТРУДОВОГО, ЕКОЛОГІЧНОГО
ТА ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО ПРАВА

Реус О.С. Охорона праці - вимога сучасності	126
Лавриненко О.В. Теоретико-правовое исследование концептуально-методологических подходов дефинирования понятия "принципы трудового права"	132
Коровин М.А. Экономико-правовой анализ экономической разведки как фактора безопасности предпринимательской деятельности	141
Татієв С.Р. Правовий механізм забезпечення реалізації екологічних обов'язків фізичних осіб	147
Чуніхіна Л.М. Місце первинного фінансового моніторингу в криминологічній системі запобігання злочинності	155

є і буде, людство у своєму розвитку ніколи не досягне такого стану, коли б його задовольняли наявні засоби забезпечення життєдіяльності. Людина постійно знаходиться у творчому пошуку. Створюючи різні цінності людство стикнулося із проблемою захисту свого права на нього, що заклало підґрунтя для виникнення сучасного авторського права. Цілком вірна думка окремих дослідників, які стверджують, що виникненню ідеї охорони авторського права та суміжних прав передувало винайдення технології книгодрукування, яка уможливила розмноження літературних творів за допомогою механічних процесів замість переписування їх від руки¹.

Дослідження проблеми виникнення законодавства щодо захисту права інтелектуальної власності буде цікавим не лише в історичному аспекті, а й у юридичному, тому що надасть можливість вивчити досвід різних країн світу та врахувати його для вдосконалення вітчизняного законодавства. Дослідженню зазначеної проблеми частково присвячено праці вітчизняних та іноземних науковців, таких як: Войцехівській А., Гулкевича В., Дроб'язка В.С., Коваля А., Жаров В.О., Сергєєва А.П. та ін. Але проблема дослідження проблем застосування законодавства про інтелектуальну власність у нашій країні є актуальною, тому на погляд автора потребує вивчення історичного досвіду формування цього юридичного інституту.

Без будь-якого сумніву створене людиною навіть у дуже далекі часи, як особисто нею самою, так і тими, хто її оточував, усвідомлювалося, як її власність. Уже в ті далекі часи власність визнавалася священною і недоторканою. Отже, з цього випливає, що в ті далекі часи власність визнавалася існували засіб охорони своєї власності, в тому числі і результатів своєї творчості. Відомо, що в Стародавньому Римі і Греції плагіат та літературна крадіжка досить суворо каралися. А про застосування і охорону товарних знаків відомо ще раніше. Раз існували ці об'єкти, то існувала їх охорона.

Дослідження римських джерел засвідчують, що автори творів науки, літератури і мистецтва уже на той час мали певний зиск від своїх творів. Отже, можна припустити, що авторське право уже існувало в епоху звичаєвого права, хоча воно ще не знайшло відповідного відображення у звичаєвих нормах або ж просто нам такі норми не відомі. В ті далекі часи ні в кого не виникало сумніву щодо приналежності створеного людиною - воно визнавалось власністю творця. І це було справедливо.

К.Е. Поджаренко | **ХАРАКТЕРИСТИКА ТА РОЗВИТОК
ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ, ЩО
ОХОРОНЯЄ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНУ ВЛАСНІСТЬ**

Людина з найдавніших часів була творцем: забезпечуючи свою життєдіяльність, виробляла продукти харчування, будувала житло, створювала знаряддя праці, одяг, прикраси, твори мистецтва. Творчою працею людини створюються всі багатства суспільства. Так було,

¹ Див.: Зеленецький В.С. Возбуждення угодового дела. - Х.: Издво "КримАрг", 1998. - С. 222 - 223.

¹ Див.: Дроб'язко В.С., Дроб'язко Р.В. Право інтелектуальної власності: Навчальний посібник. - К.: Юрінком Інтер, 2004. - С. 24.

До XVIII століття в більшості країн авторське право розглядалося як привілей. Цей погляд на авторське право був обумовлений виходом книгодрукування, проте привілей належав не автору твору, а видавцю, що його друкує. Суб'єктами видачі привілеїв, як правило, були парламенти, королі, князі. Привілеї видавалися на певний, не тривалий термін. Перший, відомий історикам, випадок видачі привілею мав місце у Венеції в 1491 році, його одержав Петро Равенській на видання роботи Фенікс.

Розвиток законодавства, що врегульовує авторське право, пов'язаний з виданням в Англії у 1710 р. Статуту королеви Анни. Основним завданням цього закону було забезпечення автору виключного права на її опублікування протягом 14 років від дати першої публікації. Це право автор зазвичай передавав продавцю книжок. Закон також передбачав, що по закінченні першого строку розпочинається другий строк охорони, який первісно автору надавали, якщо він був живий. Закон також передбачав захист права автора на неадруковані книжки та встановлював єдиний строк охорони тривалістю до 21 років. Але ж фактично, зазначений закон був спрямований на захист перш за все продавці книжок.

У 18 столітті в Англії вже відбувалися судові провадження у справах щодо захисту авторського права, але при цьому виникали протиріччя між загальним правом і Статутом королеви Анни. Такі протиріччя загострилися та при розгляді у 1774 р. справи "Дональдсона проти Беккета" виник конфлікт між різними нормами права, що зумовило необхідність вирішення колізії права. У цьому ж році в Англії прийнято закон, що врегульовує співвідношення різних норм права. При цьому за загальні норми надають автору виключне право на публікацію своїх творів, але після його надрукування право переходить до іншої особи, та врегульовуються виключно Статутом. Разом з тим, на підставі загального права в Англії було встановлено захист на неопубліковані твори до 21 років після створення. Дії зазначених законів тривало до прийняття в 1911 р. до прийняття Закону "Про авторське право", який відмінив перше, і нині авторське право в Англії базується тільки на положеннях Закону¹.

У Франції еволюція від системних привілеїв до системи авторського права була частиною загальних змін у житті країни, які спричинила революція, що скасувала будь-які привілеї видавців. У 1791 і

¹ Див.: Дроб'язко В.С., Дроб'язко Р.В. Право інтелектуальної власності: Навчальний посібник. - К.: Юрінком Інтер, 2004. - С. 25 - 26.

1793 роках Конституційна асамблея прийняла два декрети, які заклали основу французької системи авторського права. Декрет 1791 р. забезпечував право автора на публічне виконання твору протягом життя, а також протягом 5 років після його смерті право спадкоємців та осіб, яким відступлено це право. Декрет 1793 р. надавав автору виключне право на відтворення власних творів протягом життя, а також право спадкоємцям і правонаступникам протягом 10 років після його смерті.

Наступний період в історії авторського права пов'язаний із появою в Німеччині філософських концепцій, які вплинули на розвиток авторського права в Європі, зокрема, призвела до розвитку особливих немайнових прав.

До 1976 р. авторське право США базувалося на первісних положеннях Статуту королеви Анни. Так, перший федеральний закон, прийнятий в 1790 р., передбачав охорону книжок, географічних і морських карт протягом 14 років від дати першої публікації. Цей строк можна було продовжити на стільки ж років, якщо автор залишився живим та за умови дотримання суворих вимог реєстрації. Ці положення право США містило до 1976 р., коли був прийнятий закон, який встановив новий строк охорони нових творів. Віднині він не лише дорівнював життю автора а й охоплював 50 років після смерті останнього відповідно до вимог Бернської конвенції¹.

Що ж стосується розвитку патентного права, то США (1790) і Франція (1791) майже одночасно прийняли закони про видачу патентів усім винахідникам, за дотримання певних об'єктивних умов. Ст. 1 французького закону відзначала: "Будь-яке відкриття або новий винахід у будь-якому виді виробництва є власністю його автора, внаслідок цього закон має гарантувати йому всебічне і повне користування ним відповідно до умов і на строк, який буде встановлений далі". Законодавець опікувався і національними інтересами. Так, прийнята в 1793 р. поправка до закону США дозволяла надавати патенти лише громадянам цієї країни, а у Франції особу, яка впроваджувала зарубіжну техніку, прирівнювали до справжнього винахідника. Винахідник, який одержував патент за кордоном, одержавши його до того у Франції, втрачав право користуватися останнім.

Нова патентна система набула поширення на початку XIX ст. в результаті запровадження норм французького права у країнах, заво-

¹ Див.: Дроб'язко В.С., Дроб'язко Р.В. Право інтелектуальної власності: Навчальний посібник. - К.: Юрінком Інтер, 2004. - С. 26 - 27.

іованих Наполеоном. Проте в монархічних державах, які збереглися або були відновлені після 1815 р., принцип привілеїв зберігся, хоча на практиці право на патент визнавали скрізь. З поширенням промислової революції на інші країни відбулося стрімке зростання кількості патентів. Майже скрізь, за винятком США, де експертизу ввели в 1838 р., переважала реєстраційна система. Хоча іноземці, як правило, мали право одержувати місцеві патенти, патентування одного й того самого винаходу в ряді країн залишалось ще рідкістю, переважно за відсутності необхідності або через складність процедури¹.

У Кримінальному кодексі Іспанії 1822 року норма, яка встановлювала кримінальну відповідальність за злочини у сфері авторського права містилась у 8 главі "Про спотворення або підробку чужих творів чи заповідання шкоди промисловості" розділу III "Злочини проти приватної власності" частини II кодексу "Злочини проти приватних осіб". У Кримінальному кодексі 1848 р. захист прав інтелектуальної власності не відрізнявся від охорони права власності взагалі та вважався різновидом шахрайських дій. У чинному КК Іспанії 1995 р. кримінально-правові норми, які встановлюють відповідальність за порушення авторського і суміжних прав, містяться у секції 1 "Злочини проти інтелектуальної власності" глави XI "Злочини проти інтелектуальної та промислової власності, торгівлі та прав споживачів". Відповідно до ст. 270 предметом злочину є літературний, художній чи науковий твір, його переробка, переклад, артистичне виконання зафіксовані на будь-якому виді носіїв чи передані за допомогою будь-яких засобів. У ч. 1 ст. 270 визначено 4 види злочинних посягань на авторське право і суміжні права: незаконне відтворення, розповсюдження та опублікування об'єктів права інтелектуальної власності.

Незаконним відтворенням визнається лише виготовлення твору чи об'єктів з метою його подальшого опублікування чи розповсюдження. Незаконним розповсюдженням об'єктів авторського права і суміжних прав вважається надання їх без дозволу право власників у публічне розпорядження шляхом продажу, прокату, позички чи будь-яким іншим способом. Кримінально-караним опублікуванням об'єктів авторського права і суміжних прав визнається будь-яка дія, скоєна без дозволу право власників, внаслідок якої певна кількість осіб може отримати доступ до твору².

¹ Див.: Дроб'язко В.С., Дроб'язко Р.В. Право інтелектуальної власності: Навчальний посібник. - К.: Юрінком Інтер, 2004. - С. 38.

² Див.: Гулєвич В. Кримінально-правова охорона авторського права і суміжних прав в Іспанії // Теорія і практика інтелектуальної власності - 2006. - № 2. - С. 46 - 47.

Розвиток законодавства на території нашої країни в різні часи тісно пов'язаний з законодавчими актами тих держав, до складу яких входили українські землі: Великого князівства Литовського, Речі Посполитої, царської Росії, Австро-Угорщини. Ці чинники зумовили те, що тривалий час на території України діяли акти законодавства різних держав. Слід зазначити, що такі визначні пам'ятки та джерела українського писаного права, як "Руська Правда, Литовські статуті, "Права, за якими судиться малоросійський народ", "Зібрання малоросійських прав" не містили норм про кримінальну відповідальність за порушення авторського права¹.

У Російській імперії авторське право, яке діяло і на території нинішньої України, з'явилося у XIX ст. Книговидавничу справу до кінця 18 ст. вважали державною монополією. За відсутності конкуренції між видавцями не було об'єктивних передумов для зародження авторського права. Авторі одержували копії для існування з інших джерел².

Вперше захист прав в Російській імперії було юридично оформлено в 1828 р. виданням Цензурного статуту, який містив ряд статей, регулюючих правовідносини, що складаються з приводу об'єктів інтелектуальної власності. На підставі норм згаданого документа автори творів вперше дістали можливість боротися за свої права через винятковість кола правомочності по розпорядженню своїми творами. Статут проголошував цивільний захист авторських прав. Вперше з'явилася кримінально-правова охорона основних виняткових авторських прав, а саме: право представляти твір під своїм ім'ям; право розпоряджатися своєю літературною, художньою або музичною власністю. Кримінально-правові санкції за порушення описаних вище норм Статуту відрізнялись різноманітністю. Передбачалося відшкодування збитку і збитків автору; позбавлення прав стану і посилання у віддалену губернію від 6 місяців до 1 року; віддача в робочий будинок від 1 до 2 років; виселення в гамівний будинок від 3 місяців до 1 року³.

У 1832 році було прийнято Звід законів Російської імперії - систематизований збірник законів, підготовлений протягом 1826 - 1830 рр.

¹ Див.: Коваль А. Історико-правові аспекти кримінальної відповідальності за порушення авторських прав в Україні // Персонал. - 2005. - № 4. - С. 27.

² Див.: Дроб'язко В.С., Дроб'язко Р.В. Право інтелектуальної власності: Навчальний посібник. - К.: Юрінком Інтер, 2004. - С. 27 - 28.

³ Див.: Коваль А. Історико-правові аспекти кримінальної відповідальності за порушення авторських прав в Україні // Персонал. - 2005. - № 4. - С. 28.

спеціальною комісією під керівництвом М. Сперанського. У цілому Звід законів Російської імперії складався з 15 томів, що мали відношення до різних галузей права, в тому числі і до кримінального права. Так, згідно ст. 2275 Зводу законів "Якщо хтось, привласнить собі чужий твір літератури, науки, мистецтва, видасть його під власним іменем, то він підлягає: позбавленню всіх особливих, особисто і за станом привласнених йому прав і переваг і заслання в одну із віддалених губерній, крім Сибірської, з ув'язненням від шести місяців до одного року, віддачі в гамівний будинок від одного до двох років". Крім того, відповідно до ст. 2276 Зводу законів: "Хто, видасть себе за автора чужого твору, перекладу або іншого твору науки, мистецтва, не знаючи, що воно є літературною або художньою цінністю іншого, буде без належного на те дозволу розпоряджатися ним, так ніби він належить йому, надрукує або дозволить надрукувати книгу, статтю або представити драматичний чи з'явас музичний твір на публічному зібранні, то за це, крім наступного відшкодування автору всіх завданих ним через це збитків, підлягає: виселенню в гамівний будинок від трьох місяців до одного року, дивлячись по обставинах, більш чи менш збільшуючи чи зменшуючи його вини.

У той час автори творів мали нагоду захищати свої права в цивільному порядку. Норми, що охороняли їх інтереси кримінальним законом, не було встановлено до введення в дію в 1845 р. "Збірки про покарання кримінальні і виправні". Відповідно до Збірки об'єктами авторського права визнавалися твори літератури, науки, мистецтва, а також музичні твори. Об'єктивна сторона злочину могла бути виконана шляхом:

- а) видання чужого твору під своїм ім'ям;
- б) незаконне розповсюдження чужого твору, хоча і не видаючи себе за автора, а саме незаконного уявлення "в публічного зборі" драматичного або музичного твору, розмноження картин або інших творів і мистецтв, або дозволу на тиражування, представившись право-власником на даний твір;
- в) продажі прав на видання твору декільком особам без їх згоди, якщо з боку винного не було фальсифікації або обману;
- г) передрук частини чужого твору, понад дозволене законом¹.

¹ Див.: Коваль А. Історико-правові аспекти кримінальної відповідальності за порушення авторських прав в Україні // Персонал. - 2005. - № 4. - С. 29 - 30.

У 1875 році строк захисту авторського права після смерті автора був збільшений до 50 років¹.

У 1903 році в Росії було прийнята нова Кримінальна Збірка, норми якої істотно змінили зміст порушення авторських прав, будучи лише більш лаконічно сформульованою редакцією діючої до цієї Збірки. Проте санкції за такого роду злочини були набагато суворіші. За порушення авторських прав до винного могли застосувати арешт або стягнення грошової пені у розмірі до 500 рублів, а за кваліфікований злочин - тюремне ув'язнення на строк, не менше трьох місяців.

22 березня 1903 р. було прийняте "Кримінальне положення" (Кримінальний кодекс), підписане російським імператором Миколою II. Норми, присвячені кримінально - правовій охороні авторського права були зосереджені у двох окремих статтях Кримінального кодексу. Це були статті 620 та 622, які містилися у главі "Про злочини проти авторських прав і привілеїв на винахід". Так, відповідно до ст. 620 "Винний в самовільному користуванні, повністю чи частинною, чужим правом літературної, музичної або художньої власності підлягає: арешту або стягненню грошової пені у розмірі до 500 рублів. Якщо таке користування цим правом вчинено самовільним виданням чи розмноженням, з ціллю продажу, літературного, музичного або художнього твору, то винний підлягає: тюремному ув'язненню. Якщо ж винний самовільно видасть чужий твір під своїм ім'ям, то підлягає: тюремному ув'язненню на строк, не менше ніж три місяці". Крім того, в силу ст. 622: "Торговець, винний в зберіганні для продажу або ввезенню з-за кордону для продажу предметів, заздальгідь виготовлених як порушення права літературної, музичної власності підлягає: арешту або стягненню грошової пені у розмірі до 500 рублів". Не менш важливою особливістю кримінальної відповідальності за порушення авторського права відповідно до Кримінального кодексу було те, що справи про порушення чужого авторського права починалися не інакше, як за скаргою потерпілого. Навіть вирок про покарання відмінявся, якщо особа, яка принесла скаргу стосовно дій порушника авторського права, примириться з винним до виконання винесеного судом вироку².

Подальший розвиток російського законодавства створив передумови для ухвалення в 1911 році Закону про авторське право, який

¹ Див.: Дроб'язко В.С., Дроб'язко Р.В. Право інтелектуальної власності: Навчальний посібник. - К.: Юрінком Інтер, 2004. - С. 28.

² Див.: Коваль А. Історико-правові аспекти кримінальної відповідальності за порушення авторських прав в Україні // Персонал. - 2005. - № 4. - С. 31.

змінив ряд положень Кримінальної Збірки 1903 року. Злочинним визнавалось будь-яке умисне порушення чужого авторського права. Бланкетний характер кримінально-правових норм, регулюючих ці злочини, був обмежений. Закон 1911 року вводив нове Положення про авторське право, яке було частиною цивільного законодавства. Положення надавало автору твору захист, що забезпечує право всіма можливими способами відтворювати, опубліковувати і поширювати свій твір. Строки охорони авторського права не зазнали змін.

Поруч відбувалося становлення патентного права. Так, у 1812 р. було прийнято перший патентний закон "Про привілеї на різні винаходи і відкриття у мистецтвах і ремеслах", який встановив строк дії привілеїв від 3,5 до 10 років. У 1896 р. прийнято "Положення про привілеї на винаходи" згідно з володінцем винаходу міг вільно відчужувати його, видавати ліцензії та передавати у спадщину, але був зобов'язаний реалізувати його протягом 5 років під загрозою утрати привілею.

У продовжено розвитку законодавства щодо захисту інтелектуальної власності. Так, у 1925 р. були прийняті Основи авторського права, які передбачали перехід прав автора до спадкоємців на 15 років після його смерті, але разом з тим, не вважалося порушенням авторського права переклад твору іншою мовою, використання чужого твору для створення нового, суттєво відмінного від першого¹.

12 вересня 1924 р. ЦВК СРСР прийняв Положення про патенти на винаходи, за яким патент видавався на нові винаходи, які допускали промислове використання. Патент на винаходи видавали на 15 років, його можна було вільно відчужувати та передавати для використання іншій особі на розсуд патентоволодаря та його можна було передавати у спадщину, але він не входив до розміру спадщини, оскільки тодішнє чинне цивільне законодавство обмежувало його сумою 10 тис. крб.

У 1931 р. в СРСР було прийнято Положення про винаходи і технічні удосконалення, в якому була передбачена відповідальність за "оголошення винаходу до заявки без згоди винахідника, інших художніх і наукових творів, а рівне самовільне використання літературних, музичних і з порушенням закону про авторське право, карається - примусовими роботами на строк до 3 місяців або штрафом 1000 рублів"².

Важливо, що проведений вище аналіз дає змогу дійти висновку, що Україна має багатий історико-правовий досвід законодавчого регулювання розвитку законодавства щодо захисту авторського права. А отже, для підвищення ефективності кримінально-правової охорони авторського і суміжних прав за чинним законодавством в нашій країні склалися усі необхідні історичні, соціальні та правові передумови. При цьому навіть стислий історико-правовий аналіз законодавства про інтелектуальної власності, яке на різних історичних етапах діяло на території України, вказує на необхідність врахування цього позитивного досвіду при визначенні напрямів удосконалення чинного законодавства. Також на нашу думку доцільно запозичити, наприклад, криміналізацію дій, пов'язаних із зберіганням незаконно створених творів або їх ввезення з-за кордону на територію держави, що було закріплено у Зводі законів Російської імперії. На нашу думку, за такого підходу авторське право і суміжні права, а також інтереси авторів, інших осіб, яким належить авторське право та суміжних прав (виконавців, виробників фонограм та відеограм) будуть дієвіше захищені кримінальним законом від порушень.

(Стаття надійшла...)

¹ Див.: Дроб'язко В.С., Дроб'язко Р.В. Право інтелектуальної власності: Навчальний посібник. - К.: Юрінком Інтер, 2004. - С. 28 - 29.

² Там само. - С. 39.